

TELEGRAFUL ROMANU.

Telegraful este de două ori preștept
manea: Dumineca și Joi'a. — Prenume-
ratința se face în Sabiu la expediția
foiei pre afara la c. r. poste cu bani
gata prin scrisori francate, adresate către
expediția. Pretul prenumeratii unei pen-
tru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. ear
pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 18 ANULU 'XXI.

Sabiu, in 4/16 Martiu 1873.

tră celelalte părți ale Transilvaniei pentru
provinciile din Monarchia pre unu anu 8 fl.
iéra pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru
princ. si tieri straine pre anu 12 $\frac{1}{2}$ anu 6 fl.
Inseratele se platește pentru întâi
ora cu 7 cr. sirulu, pentru a doua ora cu
5 $\frac{1}{2}$ cr. si pentru a treia repetire cu 3 $\frac{1}{2}$
cr. v. a.

Conferintă românilor din fundul regescu.

Sabiu, 3 Martiu 1873.

Conformu apelului comitetului naționalu dno
16/28 Fanu a. c. publicatu in nr. 14 alu foiei
noastre a fostu alalta-eri si eri o conferintă de
barbati inteligenți români din lote părțile fundului re-
gescu.

Era unu aspectu insusititoriu pentru totu ro-
mânu vediendo pre români, cari, dupa trecutul loru
celu mai recentu politica, erau de diferite colori politice,
intrunuti spre unu unica scopu, si cugeto curat de a
lucră in interesulu tienutului acestei părți de tiéra,
nomiu fundu regescu, in specie, si in interesulu
patriei comone, in genere. Dea ceriulu că acesta sa
fia una auguru bunu pentru lote cestiunile ce pri-
vescu tiér'a si locuitorii ei, dea ceriulu că sa do-
vedim saptice ca amo ajunsu la acelu seriosu ra-
tionalmentu cu totii si sa o vedem a cest'a in
srutu tempu si din partea altoru confrati de na-
ționalitate neromâna, incât sa putem sa ne intie-
legem despre adeveratele lipse si sa le putem si
esoperă in interesulu patriei, carele este identicu
cu interesele speciale ale locuitorilor ei.

Presidiul conferintelor de două dile a fostu
condusu de Il. Sea dlu Paulu Dunc'a de
Siaio; iéra referatul l'a avut in ambe siedintele
de dlu Dr. Ioanu Borei'a.

Disentinea a fostu moderata si cu tactu de
cătra toti participantii si de aceea sperâmu, ca si
resultatele intregei conferintă voru fi acceptate cu
cea mai viia multiamire din partea tutororu locu-
itorilor binesimilitori si buni patrioti din fundul
regescu.

Ne voindu a preocupă cătu de putinu opiniu-
nile publicului prin impressiunea ce a facutu asu-
pra-ne totu decursulu conferintei ne abtienem de a
intră in meritul afacerilor, reproducendu la
tempulu seu rezultatulu conferintelor, cepsen-
tiunea ce s'a primitu a se asterne la lorurile
competente.

Atât'a credemu inse ea mai este in interesulu
causei că sa comunicâmu publicului inca de astazi:

Adunarea a tienutu două siedintie, un'a joi in
1 Martiu, si alt'a Vineri in 2 Martiu si s'a intru-
nitu principalmente in trei puncte cardinali si adeca :

1. arondarea municipielor fundului regescu,
in 4, eventualmente in 5 municipie dupa recerintele
unei administratiuni mai usore; si mai estine si
deosebirea celătilor libere de municipiele cercuali
dupa cum este in comitate, si

2. in estenderea legei municipali si asop'ra
fundului regescu cu exceptiunea votului virile;

3. in stergerea universitatii că unu ce super-
flou si instituirea unei representantie provisorie pen-
tru administratiunea averei comone a fundului re-
gescu.

In privint'a punctului din urma a fostu si o pro-
punere, carea se restringea numai prelunga pronun-
ciarea delaturărei universitatii că o corporatiune
superflua, iéra incât pentru administrationea averei
comone sa remâna cestionea deschisă, si dupa cum
voru află proprietarii de bine spre a se admini-
stră in venitoriu. Propunerea acést'a din urma fiindu
putinu sprinjinita cadiu. —

In dñ'a ultima la deschiderea siedintei pre-
siedintele ceteșce o telegrama sosita dela Brasovu
dela comitetele germane-ungare de acolo,
prin care saluta cu caldura adunarea si doresce suc-
cesulu celu mai bunu; mai departe o epistolă dela
dlu Ioanu Macelaiu din Mercurea de acel'a si cu-
prinsu.

Adunarea si-a terminat in 2 Martiu lucrările
selo si in acea di si in cea urmatore se departara
participantii către caseleloru. —

Fiuindu lucru intititoriu alregem atentiu nea-

mânilor din fund. reg. ca cele ce se voru impartasi de
comitetulu naționalu că resultatu alu conferintei sa
le subscrive cătu mai in graba că sa se pôta asterne
de temporiu dietei din Pest'a, pâna ce adeca nu vine
cestiunea fundului regescu la desbatere si decidere.

Diet'a Ungariei.*)

Siedinti'a dela 4. Martiu 1873

Siedinti'a se deschide la 10 ore inainte de mediu.
Parteniu Cosma : Onorab. Camer'a ! In siedinti'a
de eri d. presiedintele sa portatu facia de mine in-
tr'unu modu, pre care ori si acum altintrelea l'esu
potea numi, numai „moderat si cu tactu“ nu. Dreptu
aceea, spre a chiarifică situaționea me vedu con-
strinsu a adresă ministrului cultelor si instrucțiuniei
publice o interpellatiune, cu privire la obiectulu, la
care d. presiedintie nu mi-a concessu a vorbi. Eu
aziștia sciu, ca de cându acesta camera a facutu pen-
dinte primirea summei de 4000 fl. ce s'a votatu că
ajutoriulu pentru gimnasiulu român din Brasovu,
dela o condițion ce s'a redicatu la valoare de con-
clusu, gimnasiulu n'a mai primitu acesti bani, ba
suntu informatu, ca metropolitulu de Sabiu a st
descheratu, ca condiționea pusa nu o pôte accepta
si implini, si astfelui nici banii votati nu-i pôte re-
dică. Deci déca lucrulu sta astfelui si déca commissi-
unea financiară si camer'a scie acest'a, atunci in-
tr'adeveru nu pricepu, pentru ce mai figurédia acei
4000 fl. in bugetulu, si pentru ce tocmai acum s'a
aflatu de lipsa si cu scopu a se scôte din bugetulu
stra-ordenariu si a se asediá in celu ordenariu,
ceea ce inseamna, ca rubric'a acest'a va avea se figu-
redie inca multu tempu in bugetu. Este lucru evi-
dentu si palpabilu, ca déca camer'a va urmă si in
viitoru scopulu de pâna acum, ca adeca banii sa nu se
pôta redică, atunci de buna seama sum'a acest'a
va figură in bugetu pâna atunci, pâna cându noi
vomu aduce legi si pâna cându biseric'a nu va re-
nuncia la autonomia sa. Acest'a insa nu se poté
presupune, ca pentru bani, fia ori cătu de multi,
biseric'a să renuncie la autonomia sea, său gimnasiulu
sa se desbrace de caracterulu său confessionalu.
Figrareala celor 4000 fl. in bugetu nu pôte ave
altu intielesu, de cătu său că voim se amagim
lumea cu ei său ca voim se satirisămu. Daru nu
credu sa sia chiamarea legei său se facem din lege
satira. Dreptu aceea mi-iau libertatea a adresa dlui
ministru de colte si instrucțiune publica urmatoru
interpellatiune :

1. Ce s'a intemplatu cu cele 4000 fl. votati
in bugetulu anului trecutu că ajutoriulu pentru gim-
nasiulu român din Brasovu ?

2. Declaratul-s'a representanti'a gimnasiulu
din cestiu, său metropolitulu gr. or. din Sabiu
in privint'a acceptării său neacceptării condițiunilor
pusu pentru redicarea acestor bani ? Déca dă, apoi

3. Comunicatul d. ministru acest'a declarati-
une si comisiunii financiare in decursulu pertrac-
tarei bugetului ?

Eu nu facu acést'a interpellatiune, pentru ca dñ'a
asuu voi se suspicionediu pre d. ministru, ca a in-
trebuințiatu acesti bani spre alte scopuri, nu, pentru
ca sciu, că déca banii nu s'a redică, ei de buna
seasm'a se află in visteri'a statului ; ci eu cazu aceste
desluciri, pentru ca camer'a se scie, că redicatu-s'a
banii ori bă ; ori n'amu avutu ocasiune se-mi dau
parerea in acést'a privint'a inaintea camerei si apoi
d. ministru inca n'a dechierat cum sta lucrul.

Interpellatiunea se presinta ministrului concer-
nante.

Camer'a trece apoi la ordinea dñeii si dupa un'a
scurta desbatere inchiea discussiunea a sup'ră bu-
getului ministrului cultelor si instrucțiunii publice.

Dupa aceea se incepe desbaterea generale mai res-
trinsu a sup'ră bugetului ministrului de justiția.

Ministrul de justiția Pauler ia cuventul
si dupa ce recunoște necesitatea imperativa de a com-
pletă reformarea si organizarea justiției, insir'a apoi
institutiunile cari in prim'a linia suntu de a se intro-
duce său organiză, pre cum si reulu ce este d'a se
delatoră pre calea reformelor. Intre acestea este
institutiunea notarilor publici ; proiectul de lege
in acést'a privintia este déjà gata ; acestei'a vă
urmă ordenea advocatilor, apoi simplificarea agen-
delor judecătoresc. Mai departe vă nisui, că re-
formarea procedurei penale si a celei civile sa se
efectuesc cătu mai curendu si sa se inaugureze
provisoriu pâna atunci, cându marea opera a codi-
ficatiuniei pre acestu terenu va fi gata. Afara de
acestea, oratorele crede a acceleră si reformarea
institutiuniei esecutorilor judecătoresc, déca acést'a
se va dovedi de rea si defectuosa. In fine orato-
rele dechiară, ca acceptă propunerea comisiunii
financiare, relativa la convocarea unei anchete de
barbati de specialitate, cu carea sa se consulte in
privint'a nouelor reforme.

Ludovicu Kármán, avandu iu vedere multele
agende ce suntu de a se resolve fără emanare, pentru
ca justiția se nu susțere, crede ca eca mai buna
si corespondentă modalitate in asemenei impregiu-
rări ar fi, déca s'ar crea in gremiu ministerului
una secțiune codificatoră de o parte, iéra de alta
parte o asemenea corporație din sinulu camerei
deputatilor.

Paulu Hoffmann dice, că nimenea se nu
se miuunedie, ca comisiunea fin. s'a vediutu ne-
cessitatea a constata defectele si starea deplorabile a
justiției. Caus'a e, ca sistemulu, in genere si spe-
cie, in mare si micu, nu platesce unu banu reu.
Procedur'a trebuie se sia nemidilicita, verbale si
publica ; aceste suntu nisice condițion asiă de vitale
si necessarie in cătu fără amanare si traganare tre-
buie introduse. Oratorele nu cere dela guver-
nu uno programu mare, politicu, ci cere uno planu
chiaru si decisivu. Sifulu justiției trebuie se scie,
ce si cum vrea se lucre, pentru că se nu cadem
de nou in anomalie că si cu ocasiunea organizarei
tribunalelor.

Col. Tisz'a inca semte, că tribunalele, pre
lîngă totu organizaționea loru si pre lîngă totu in-
multirea personalului judecătoresc nu corespundu.
Deci oratorele presinta urmatorul proiect de re-
solutiune : Camer'a insarcinăda pre ministrul de
justiție, ca se studieze cestiu, daca este cu
potintia a se scôte si cum s'ar poté scôte din
sfer'a agendelor judilor ordinari totu acele cause
civile mai secundare, cari nu pretindu o procedura
processuală ordinaria asemenei si causele politice
mai secundare si alte afaceri ; apoi se ia mesura
ca aceste cause sa se delibere intr'altu modu, — si
despre acést'a se presinta cătu mai curendu uno
proiectu.

Acestu proiectu de resolutione se va tipari si
distribui.

Siedinti'a dela 5 Martiu 1873.

Dupa deschiderea si verificarea procesului ver-
balu din sied. preced. presiedintele aduce la cuno-
scinti'a camerei, ca d. Elia Macelariu, alesu
deputatu in opidulu Hatieg, i-a respunsu la pro-
vocarea sea. — Se ceteșce apoi respunsulu, alu
cărui testu e urmatorul :

„Prea onorabile dle presiedinte !

La scrisoarea dtele dela 16 Fauru nr. 339,
pre carea eu amu primitu-o numai in 21 Fauru, si
prin carea dtea me provoci, că in terminu de 15
dile sa-mi presentu mandatulu si sa-mi ocupu lo-
culu in camer'a deputatilor, său sa dau o dechiar-
atiune in acést'a privint'a, — amu onore a res-
ponde cu totu respectulu ormatorele :

Ce e dreptu, este adeveratu, ca majoritatea

*) Dupa „Federatiunea“.

alegorilor din opidulu Hatieg m'au onoratu cu increderea si m'a facut partasii de distinctionea de a me alege deputat alu opidului mentionat, fara ca eu sa fi umblat dupa acesta onore si fara ca sa fi avut cunoscinta prealabile si sa-mi fi datu consentientulu in aceasta privintia.

Dara nu mai pucinu adeverut este si imprejurarea ca eu, in deplina intielegere cu alegorii mei si in consonantia cu parerile loru si ale mele, amu facutu pendente primirea mandatului de deputat dela ore-cari conditiuni. Si fiindu ca aceste conditiuni pana astazi nu s'au implinitu, me vedu necessitat a declarar urmatorele:

Stim'a ce o detorediu alegorilor meu, amorea ce o nutrescu in peptulu meu pentru patria si natione, nu-mi concedu a me folosi de-o-cam-data de mandatulu de deputatu.

Aducendu-Ti acest'a la cunoscinta, Te rogu totu odata, dle presiedinte, sa primesci espressiunea deosebitei stime ce Ti-o pastrediu. Alu Diale etc.

Sabiul io 2 Martiu 1873.

Elia Macelariu
consil, guvern, in pens.

Presiedintele intréba camer'a deca voiesce sa decida cum'a asupra acestei cestiuni seu mai taradio? (Strigate: „Astazi!“ „Mâine!“)

Gabrielu Várad y: Ce este aici de a decide? D. Macelariu si depune mandatulu, camer'a ia actu despre acest'a ca de regula si insarcinédia pre presiedintele cu publicarea nouei alegeri.

Col. Tisza inca este de acesta parere, inse aru voi ca asupra acestui objectu sa se decida alta-data, de ore-ce acum nu este la ordinea dilei.

Albertu Perczel dice, ca in caus'a acest'a numai acea procedura pote sa fia corecta, care se usedia la depunerea fia-cârui mandat. Camer'a n'are decatua sa ordone alegere noua.

Alesandru Csanady observa, ca d. Macelariu prin nici una cuventu nu dice ca si depune mandatulu, cere deci ca responsulu sa se tiparesca si puna la ordinea dilei.

Col. Ghiczy dice, ca cele-lalte casuri despre depunerea mandatului, la cari s'a provocatu d. Perczel, nu suntu de a se asemenea cu casulu acesta, de ore-ce din responsu nu se poate vedea chiaru, ca d. Macelariu si depune mandatulu. Spre a nu creea caus'a de precedentia, ceea ce intre aceste impregiurari, aru si periculosu, oratorele este de parere, ca asupra acestui objectu sa se decida mai tarziu.

Presiedintele intréba apoi camer'a, ca voiesce sa iee in data mesure in acesta privintia? — 59 deputati respundu cu da, si 55 cu ba. Astu-seliu camer'a insarcinédia pre presiedintele a publica alegere noua in opidulu Hatieg.

Camer'a trece apoi la ordinea dilei si dupa ce accepta projectul de conclusu alu comisiunei fin precum si pre alu lui Col. Tisza, despre cari amu

amintit u mai susu, incepe desbaterea speciale asupra bugetului ministrului de justitia.

Titlurile 1—4 ale bugetului ordinariu se accepta fara discussione.

La titlulu 5 „Tabl'a reg. din Tergulu-Muresiului“ cu 123,220 fl. dlu deputatul nationalu Parteniu Cosm'a atrage atentinea guvernului si a camerei asupra abusurilor comise de acestu foru apelatoriu, care in contra art. de lege 14 din 1870 in causele apelate dela judecatoriele singulare, in decursu de doi ani intregi, a judecatu totu in colegiu de cinci in locu de trei membri, prin ce a causatu daune immense atatul erariului, catu si partilor litigante, caci judecatile acestui colegiu totu se nulifica si prin acest'a nu numai ca forul de casatiune i rapese forte multa tempu de lucru, nu numai, ca in doi ani de dile intrebuintandu in locu de doi, patru asesori, insasi tabl'a reg. a lucrato numai pre jumetate decatua aru si pototu lucră, ci acum'a e silita de nou sa mai dejudece odata totu aceleasi cause, iera partile litigante, afara de daunele escande, suntu inapoiate intru deciderea causei loru doi ani de dile. Deci, oratorele cere investigatiune severa contra presiedintelui acelui foru si pensiunarea lui. (In unulu din nrii prossimi vomu publica discursulu intregu. Red. „Fed.“)

Titlurile 6 si 7 inca se accepta fara discussione.

La titlulu 8 Tribunalele si judecatoriele cercuali reg. cu 6,626,039 fl. deputatul nationalu Parteniu Cosm'a ia de nou cuventul si dice, ca nu voiesce sa detraga nici unu cruceriu din som'a ce se recere pentru sporirea numerului judecatorilor si a personalului de manipulation, inse roga pre ministru, ca intru dejudecare lipsei de judecatori sa nu ia de cincisca numai numerul restantelor de acum, caci acele suntu in cea mai mare parte astfelui de lucruri, cari prin introducerea notariatelor publice, a judilor de pace si a unei legi forestiere (silvanale) negresito se voru scote din competintia judecatorielor singulare, si prin acest'a imputenandu-li-se lucrulu celu putin cu jumetate din celu de astazi se poto forte usioru intempiu, ca sporirea mai cu seama a judecatorilor sing. se devina entia sine necessitate; poporul va ave du sustinea unu personalu scump de judecatori superflui, denumiti pre vietia. In fine fiindu vorba de denumiri noue, roga pre ministru, ca se respecte legea de nationalitate mai bine de catu antecesorul seu si se considere deplinu calificatiunea cea mai ponderosa pentru unu judecatoriu, ca adeca atatul judii singulari, catu si cei de tribunalu se pricape pre deplinu limb'a poporului din tienutulu respectivu. (Discursulu vomu publica intregu in unulu din nrii viitori. Red. „Fed.“)

La punctul despre „remunerarea executorilor judecatoresci, cari functiunedia in afacerile sacilor“, care punctu inca se tiene de acestu titlu, a vorbitu si d. deputatul nationalu Dem. Bonciu. Dupa scurta desbatere bugetulu ministrului de justitia se

delibera intregu si camer'a trece apoi la discusiunea generale noi restrinsa a supr'a bugetului ministrului pentru operarea terei. La acestu obiectu vorbesco in acest'a sed. Gabr. Várad, Ladisl. Tisza si Gr. Patrubany.

Epistola deschisa.

Clusiu, 14 Februarie 1873.

(Urmare si fine.)

Ceea ce voiescu a spune, e numai esprimarea acelei dorintie, ca in recomandata consultatiune sa binevoiti a decide si aceea cumca in foile pr. st. d-vostre de acum inainte ve ve-ti ocupat cu cestiunea imensu momentosa a educatiunei inca si mai multu decatua pana acum, si ne ve-ti trage atentinea mai adese-ori intre altele si la aceea cumca nu e bine sa se inbuldiesca tinerimea mai numai la carierele de preoti, invetitori, ampliati si advocati, ci chiaru interesul loru insusi, catu si a natuinei intregi pretinde ca o buna parte a junimei studiiosa sa se pregatesca pre alte cariere de sciintie reali, arte, industria, economia rationala, comerciu etc. etc. cari suntu totu atare carieri asemenea onorifice in comunu folositorie si relativamente mai independente.

A-si dorit mai cu seama (pre langa totu ca ei inalti si bine meritati demnitari si alte prea stimate organe intru a carorul supremă inspectiune si conduce suntu incredintate gimnasiele, seminariile, si cele-lalte scole romane confessionali, si respective invetimentul — fara indoiala toti prea bine cunoscute recerintele unei educatiune perfecte corespondintorie) dicu — pre langa totu aceste eu — din scopu ca in cordata a priveghiare a acelor organi si a intregiei natione cu atatul mai sigur sa nu pota langedi — a-si dorit ca foile nostre sa nu inceteze a repetat forte adese-ori, ca: pentru Domnul nu cum-va la educatiunea tinerimei sa se potre grige singuru numai de cultur'a mentale, ci totu odata si de cea corporala, dara mai pre susu de totu sa se intinda educatiunea si la nobilitarea intemei; ca astia apoi tenerii, pre langa sciintele necesarie, practice si acomodate recerintelor deosebitelor cariere, la care se pregatescu, si pre langa obiceiulirea la o laboriositate diligenta, se mai capete si o desvoltare sanatosă fizica, si sa fia implantate in fragedele loru animi unu simtiu adeneu religiosu, moralitatea, amorea serbinte catre natione si patria, simtiu de onore si dupa potintia totu vertutile, ce servescu spre impodobirea omenirei.

Sementa cea buna — cu o corespondintorie modalitate semenata — nu va ceda pre stanga, ci in cele mai multe casuri — in pamentu manosu, aducendu fructele cele mai bune si cele mai folositorie. O generatiune juna in asta directiune crescuta va conosce mai bine obligamentele sale, ca omu, crestinu, cetatienu, ca membru alu natuinei si ca patriotu, si va ave si voia mai zelosa de a implini conscientiosu acestea detorintie.

toto la cele sciute si cunoscute de toti, reproduse si in „v. metropolia“ la pag. 114 si 115: „ca actul uniunii (dupa S. Clainu si Laurianu) laru si subscrisu 50—60 protopopi si 1500 de popi, — ca la sinodulu acest'a venisera si multime de laici (dupa Laurianu cate 3 deputati din fia-care satu*) — ca sinodulu acest'a fu celu mai mare alu romanilor din Transilvania etc.“; iera in privint'a relapsului adeca a repasirei românilor dela uniune la ortodoxismu, ce dice ca aru si urmatu dupa an. 1744, se provoca totu la Clainu si la rescriptul imperat din 14 Oct 1746 nr. 331, prin care s'arau si renduitu „Protectorii religiunei unite.“

Eu, in „v. metropolia“ la pag. 114—125, amu tractatul acest'a materia in speciale, o amu desbatutu din fira in pera, si, cu provocare la mai multi scriitori, producendu mai multe documente si relevandu diferite impregiurari momentose si decidatorie, amu arestatu contrariulu dela assertiunile prementionate.

D. M., in locu sa fia resfranta si probata din contra, trece usioru si preste acestu capitulu, cum se aminti si mai susu, nefacendu alta reflessiune decatua un'a la o citatiune dela Sincai, apoi la N. Bethlen, despre care dice, cum vediuramu, ca aru si interesatu, pentru ca era calvinu.

Citatiunea mentionata priveste „actul unirii“. despre care dice Sincai, ca in treisulu „nu suntu subscrisi metropolitul Atanasiu si protopopii cu

*) Ba dupa Laurianu, se unisera la acelu sinodu numai in diu'a dintiau 200,000 familii. Numai, sa insemnăm bine, nu ni se documenteaza pana acum'a cu nici a atari asemnari de totu batatorie la ochi.

FOISIORA.

Contr'a critica.

Critic'a dlui I. M. Moldovano.
(Vechi'a Metropolia de N. Popa)

(Fine.)

Mai incolo, d. M. se provoca la istoricul Johann Hintz, pentru ca sa ne convinga, ca, biseric'a romana din Transilvania, fusese — cum dice Hintz — adusa pre la 1700 intru asié strintore, de nu potea face alt'a, decatua sa aléga intre doue: ore imbracista-va religiunea catolica, seu cea calvina! Apoi adauge: „Asiá vede lucrurile, asiá judeca unu istoric strainu fara preocupatiune iera autorulu v. „metropolii“ nu vede alt'a, decatua blidulu cu linte.“

Esemplaria consecintia si acest'a din partea d-lui M. Mai in susu d-sa si versà umorulu asupra provocarei autorelor „v. metropolii“ la Dr. Haise; iera mai in diosu dice, ca istoricul N. Bethlen, la care inca se face provocare totu acolo aru si interesatu, fiindu ca a fostu calvinu. Si apoi d-lui totu aici se provoca la Hintz, unu susu contemporanu alu nostru, pentru ca sa justifice unionea facuta cu 173 de ani inainte de acest'a. Ce diferint'a mare intre sasolu de adi Johann Hintz, si renumitul istoric alu Transilvaniei Nicolau Bethlen din tempul unionei! Numai dicu nimic'a, lectorulu si va scrie judecat'a din acestea de sine-si.

D. M. continua mai departe: „La pag. 107.

,Atanasiu de totu pucini asecli si ayutu la lucrulu inceputu de densulu, adeca la apostasia“, — 110 „Atanasiu nu avea partisani multi“, — p. 170, „bumei o parte si inca forte neinsemnata s'a unitu.“ „Invetiatur'a acest'a si de totu noua si pana aci necunoscuta. Ne dedasemu a tiené, ca mai i te i romani si au unitu la 1700 si relapsulu s'a facutu, numai dupa ce strabunii nostri au facutu trist'a esperientia, ca prin unione au scuturatu unu calaritoriu si au luate pre altulu; au sepatu de superintendentele calvinu si au apucatu sub jesuitu.“

Aici, d. M. constatedia, pote fara sa seje, unu adeveru mare, din „v. metropolia“. Dsea dice, ca „strabunii nostri (se intielege cei ce trecu la unire) prin uniune au scuturatu unu calaritoriu cu altulu, pre superintendentele cu jesuitulu“, iera eu, in „v. metropolia“ p. 128, amu disu: „ca unitii prin unirea loru cu biseric'a papista si schimbara unu mai unu jugu cu altulu.“

Cumca cele coprinse in „v. metropolia“ la paginile citate, voru si o investitura de totu noua si pana aci necunoscuta, credo si eu. Numai nu aru trebui d. M. sa se mire de acest'a, sciindu bine, ca mai nainte, in temporile intunericului, despotismului ultramontanu, o carte ca „v. metropolia“ nici ca aru si pototu vedea lumin'a. Pre atunci era opritu a se spune adeverulu; iera astazi, haru Domnului, traizat in alte tempuri, celu pucinu adeverulu la potem scrie mai liberu.

Incatus pentru aceea, ca „mai toti romanii (pana acum lipsa mai multu, si se dicea ca toti romani) s'arau si unitu la 1700, se provoca d. M.

Ómenii astfelii educati voru si mai adeverati crestini ca noi, mai strinsu voru observá in vieti a loru principiele sante si umane ale religionei si ale moralului, voru si mai iubitori si mai ajutori ai deaproapelui loru, voru si mai recunoscatori pentru binefaceri; se voru alipí mai caldurosos la religionea loru, fara sa sia insa calbaziti de ur'a confessionale, si in tota privint'a voru ave mai putine erori, superstiuni si vicii; nu voru si bantuiti intr'atata nici de cangren'a prea stricatoasa a indiferentismului; servilismulu inca si mai usioru a se insusiti pentru totu ce e bunu, nobilu si sublimu; in causele privitorie la binele comunu mai arare-ori se voru lasá a se seduce de interesele egoistice si affectionile personali; nu voru invidiu meritulu initiativelor de altii, nu se voru nesu a impiedecá reusirea si celor mai salutare lucruri singuru numai pentru ca realizarea acelor'a nu ei, ci altul, ba poate chiaru unul pre carele personalmente lu crescute, a initiat'o, ci mai scutiti de asemenea slabiciuni peccatoase, vindecati de bala nepasarei, nesupusi nici acelei ambitioni vane ca sa voiésca toti a si numai conducatori, iera soldatu de rendu nimenea: voru tiené mai pre susu de toate binele de obse si candu va si vorba de natiune si patria, voru stá mai gal'a de a le apera barbatesc, de a conlucră zelosu pentru prosperitatea si inflorirea acelor'a, si candu se va recere — voru aduce ori-ce sacrificie pre altariul acelor idoli sacri.

Pre langa aceste capetandu generationea jună prin o educatiune corespondientă inca si o crescere practica deplinu acomodata recerintelor acelor cariere ce si-an elese, si obincindu-se la o labiositate si competențe si capelando si o desvoltare fizica mai vengioasa: tenerii asiá crescuti voru sei preti mai bine valoarea tempului, voru si mai servitori, mai muncitori, mai diligenti, mai competenți, mai pastratori si in tota privint'a mai deplinu pregatiti la sferea loru de lucrare, cu carea au a se cuprinde in vieti, voru poté mai indelungatu si mai energiosu aduce la valoare capacitatatile loru spirituale si fizice, si voru si totu atati membri solisti si ai familiei si ai societăției. — O atare generatione aru si apoi intr'adeveru o garantia sigura pentru unu venitoriu mai ferice insusi a patriei noastre comune si aru si o baza solidă pentru intarirea, inflorirea si conservarea si a natiunei noastre iubite.

Ti-amu fostu promisu mai in sosu prea st. de ca despre tem'a acest'a nu voiu vorbi multu, si eata totusi nu amu potutu a nu mai spori vorba. Inse ce se facu? Caci de cete ori mi vine in minte obiectulu educatiunei, nici odata nu potu eu geta, nu potu vorbi si nu potu serie destulu despre elu; si de ore-ce dela o acomodata educatiune a generationei noastre depinde sortea si inflorirea natiunei si a patriei, asiá din parte-mi amu firma convingere ca nici prea stim. d-vostre cu prea on. d-tale colegi nu ne poteti atati de adese-ori scrie

preotii de sub densii etc.; la ce d. M. reflectedia, ea „sa potutu asta si altu exemplariu ca subscrifunti. Si cumca s'a astutu ne adeveresce S. Cleinu, in Historia Dacoru. p. 170.“

Dara Sincai scrie lamurit si respicatu acestea: „Pre hârthia, dice, ce se tiene in archivoul episcopiei Fagarasiului, despre care s'a luat acesta scriosore (actulu de unire), nu suntu subscrisi metropolitul Atanasiu si protopopii cu preotii de sub densii, ci dintr'un protocolu de sub acela-si Atanasiu se vede, ca pre tempulu acel'a acesta au fostu protopopii preste atati preotii cati se insemna dupa densii, adeca: (urmăria numerulu protopopilor cu numerulu preotilor). Si asiá preste totu erau protopopi 55, preoti 1582, cari aru fi trebuitu sa se subscrive, cu metropolitul Atanasiu, si sa sia totu cierulu. Ce sciu ca n'a fostu, ci numai capeteniele s'a subscrisu.“

Aici Sincai vorbesce categoric; elu dice ca „scie“, se vede ca elu hârthia respectiva a avut-o in mana, inca nu mai incapa nici cea mai mica indoiela despre acestu adeveru. Tocmai pentru aceea nu-mi lungescu nici eu vorba, ci indreptu pre lectori la „v. metropolia“, ca sa cetescă mai pre largu si sa se convingo.

Incautu pre istoricul N. Bethlen, observai cele de lipsa mai susu.

Mai reflectedia in fine d. M., ca nici Sincai

in foile d-vostre despre acesta cestiu de vietia, ca acele scrieri se pota si privite de superflue; ba chiaru nici candu, de o mija de ori ne-ati repetat, ca pre langa o educatiune rationale practica sa dama tenerime si o crescere nationale patriotica, sa nu calbazim si pre ei cu ur'a confessionale, si sa nu intrelasam cu toate posibilele mediloci speciale a cultiva si nobilita animile loru, dieu, nici candu de o mija de ori ne-ati trage atentiuoa la aceste, nici atunci nu s'ară poté spune cu dreptu cuventu, ca tempulu aru si perdutu prin astfelii de iterationi dese; nu, asemenea lucruri nu ne poteti repetat destulu de adse-ori, de ore-ce (ca sa nu amintescu si alte consecinti dañose) mai periculosi potu devinuti pentru natiune, patria si intrég'a societate nisice indiestrati cu scientie, dara lipsiti de simientele nobile ale animei si integritatea de caracteru; cu atata mai periculosi potu devinuti acesta, cu catu au spre serviciu la scopuri reuaciose mai multu talentu.

Asemenea ómeni (intru a căroru peptu nu exista nici unu simtu nobilu si inaintea căroru nu e destulu de săntu nimio'a, ca sa nu jertfesca ambiciunilor si affectionilor personale, seu intereselor loru egoistice) prea usioru s'ară face unele orbe a macarui cui-va in contra patriei si usioru s'ară lasá a fi folositi de toporiste de securi chiaru si spre taierea arborelor natiunei sele insasi. — Decatul sa crescemu din tinerimea nostra atari ómeni, cu multu mai putieni daunosu aru si dora sa remana aceea de totu fara cultura scientifica mai inalta.

Dieu amaru ne-amu insielá in sperantiele noastre intru unu venitoriu mai frumosu, deca la educatiune amu trece cu vederea cele supr'a-atente.

— In acestu casu tristu, numai uno Moise ne-aru mai poté daru mantu, care ne-ara conduce si pre noi pre toti intr'o pustia spre pribegire si nu s'ară mai inturná indereptu pana ce perindu noi cei vecchi, aru succresce o generatiune jună vigurosa, plina de iubite cătra patria si natiune, insusitita pentru totu ce e sublimu si nobilu, si neiniciata de nepasarea, ur'a cofessionale si de cele-lalte slabiciuni si erori ce bantua pre nu putieni din generatiunea premergatora. — Numai catu e de temutu ca reintorcendu-se aru asta mosiele loru parintiesci iu mani straine si nu aru mai poté cuprinde ierasi vatrele loru strabune. — Nu sum inse pessimistu; speru ca ne vomu poté vindecá si fara aplicarea unui astfelui de medicamentu heroicu. — Bunulu Ddieu, care nu a lasat sa piéra nemul romanescu de pre fati'a pamentului in decursulu de mai oplus-spre-dieci secoli visorosi, nu-si va retrage prepoternicul ajutoriu divinu nici in viitoru ci — precum avem dejá mai multe semne bune — ne va indreptá ca sa ne potem salvá de erorile si viciurile noastre sa no potem cu poteri unite apucá la labores regenerare si inaintarei natiunei române, si implinindu-ne datorintele noastre

njoii Bethlen nu aru si discendu ca „numai o parte si inca forte ne insemnata s'a unitu.“

Adeveratul, ca in modulu precipitatu nici unul din cei doi nu se esprima, dara pentru aceea si totu-si o marturisescu amendoi; caci, ce alt'a insemnedia marturisirea lui Sincai: „ea numai capeteniele s'a subscrizu“, decatul ca numai acei pucini adeca capeteniele prima unirea? seu ce alt'a insemnedia marturisirea lui N. Bethlen, candu dice despre instalationea lui Atanasiu, ca acesta a chiamat la Belgradu o multime de preoti sub pedepsa de 50 fl., si ca multi (dintre preoti) mergeau plangendu, si unii diceau: „acum seceru orzu, dara dupa orzu voru secerá si grăbul“ — decatul ca clerulu n'a primitu unirea, ci i s'a impusu numai cu poterea? seu ce alt'a voru si insemnând protestele cele multe ale episcopului Dositei din Maramuresiu impreuna cu sinodulu seu, Brasovenilor, Bârsenilor, Fagarasenilor, Balgradenilor, Hatigenilor, Hunedorenilor etc. decatul ca aceste parti considerabile ale Transilvaniei si Unariei nu primira unirea? seu ce alt'a voru si insemnând ouvintele protopopului Nicolau Balomir din Transilvania, carele pre la an. 1750 se dose la Petropolea si dete imperatesei Rusilor Elisabet'a unu memorialu, pentru milostiv'a protectiune a deratilor creștini si a ginte i valache din Transilvania, cari credinciosi suferă cea mai mare persecutiune, din cauza ca nu vorbesc sa accepte unirea cu biserica romana etc. s. a. s. a. ce voru si insemnându aceste toate, si altele asemenea acestor'a,

— sa potem pregati unu venitoriu mai frumosu si mai sericito. — Deo Ddieu — ca asiá sa sia!!!

Permiteti-mi prea pretiuite dle a mai reflecta in scurtu si la acelu pasagiu alu laudatului comunicat din nr. 6. 1873 alu „Telegrafului Roman“ unde se dice ca: „intrunirea inteligintei române intr'unu congresu este unu postulatu alu salutei noastre nationale“.

Ei reunoscu acest'a. — Prea bine a-ti es-tras din mentionat'a epistola dela anulu nou, cumca de exemplu si pealru restaurarea solidaritatii eo unu congresu nationalu inca lu tienu de unu medilocu de capetenie deca acel'a va si compusu asiá ca sa se pota privi de o adeverata reprezentatiune a natiunei si va stá incat se pota din ómeni de o stare independenta si de caracteru.

Necessitatea unui congresu amu reconoscute si la vîra anului 1872 in modest'a mea „opiniune separata“ carea amu predato-o in conferint'a româna alb'a-iuliana. Bă de candu cu dorere nu amu convinsu ca conferintele sabiene si alb'a-iuliene au lasat natiunea nostra sesiata in dove castre antagoniste si amu vediutu prea daunosele urmări, ca a produsu acesta sesiare neferoita — de atunci tienera unui congresu nationalu bine compus o consideru inca si mai neamenabila necesarie.

Inse nu e taina ca adunarea unui atare congresu nu numai dela români depinde*); apoi si altamentele chiaru si dela congresu cu mai mare securitate vomu poté accepta nisice resultate imbucuratore, canda (prin o impacatoria tienuta a pressei române, scrupulosu evitatore dupa potentia de totu ce aru mai poté resuscitá frecari si anemositati) voru si mai molcomotie spiritele esarcerbate, si candu fara amestecari de personalitati cu sângue rece, cu stricta objectivitate voru si dejá in foile noastre politice desbatute cestiunile deslegande de congresu si toate agendele acelui-a-si voru si — asiá dicendu — pregatite insante.

Inceputul la acest'a este dejá facutu prin publicarea cunoscaturii cu multa diligentia compusului elaboratru.

Aru si de dorit u ca: foile noastre politice prebas'a punctuationilor amintite, seu macaru pre ce alta basa, se continuide discussiunile asupr'a agenda congresului — cu objectivitate si bun'a-vointia reciproca; ca asiá apoi fiindu ideile mai bine lamurite si aduse in consonantia, candu se va tiené congresulu, cu mai buna pregatire se pota lucra acea adunare nationale pentru salutea natiunei noastre si a patriei.

Discursulu

drei deputati nationalu Dem. Bonciov, rostitu in camera representantilor dietei unguresci, in siezint'a din 26 Fauru n. a. c. la desbaterea generala

*) Bă numai dela ei.

Red.

alt'a decatul, ca numai o parte si inca forte ne insemnata s'a unitu?

Acest'a este critica dlui I. M. Moldovanu. Si din aceste doue, adeca „Critica“ si „Contra-critica“, credintu, ca on. lectori prea lesne si voru poté forma o convictiune deplina despre adeverulu lui Sincai, mi incheiu si eu contra-critic'a mea acest'a pre langa asecurarea, ca nu amu avutu alta nesuntia mai sacra inaintea ochilor, decatul a contribui si aici dupa potentia spre chiarificarea adeverului*).

Sabiio, in Ianuariu 1873.

Nicolau Popa.

*) Cu bucuria si cu multa placere amu impartasit acesta contra-critica prin colonele acestei foi publicului nostru cettitoriu. Suntemu de cea mai firma convinere ca cettitorilor li s'a datu ocaziea nu numai a celor o contra-critica, dara totu deodata a capetă o idea adeverata despre adeveratul pretiu a partiei acestei din istoria nostra nationale ce o formea biserică nostra si institutiunile ei, precum si evenimentele istorice din biserica nostra natiunale.

Aseritul acest'a alu nostru lu dovedesce intrég'a „vechi'a metropolia“ si „contra-critica“ cu deosebire insu lu dovedesce partea aceea a istoriei nationale carea privese continuitatea cea vechia si istorica a indigenitati nostre in patria nostra strabuna de carea se silescu strainii sa ne argumenteze ca suntemu privati. — Fiindu ca intrég'a contra-critica se retiparesce in brosuri cu tiparul frumosu in tipografi'a nostra archidiecesana (50 cr. brosuri), credem ca imprimim o dupla detininta recomandandu-o tuturor românilor binesimtori. Red.

asupra bugetului ministerial de cultu și de instrucție.

On. camera! Când bugetul de statu s'a desbatut în generalitate, mai de multe ori am auditu amintindu-se că, caușă stării noastre financiare de astăzi, resp. a edificiului ce se arată, suntu multele investițiuni utile și fructificatorii. Marturisescu, on. camera, că de către aceste multe investiții le-asu vedé în bugetul acestui resort ministerial, în mare său celu putină într'o asemenea parte, de felu nu asu astă insuflatoriu de ingrijiri starea noastră financiară; din contra astă vedé asecurata pre-vîitoru instructiunea poporului, și prin acăstă astă vedé pusă o firma baza pentru viitora noastră inavântare publică, și — pre ce trebuie să punem mai multu pondură, pentru dezvoltarea conștiinței de detorintia cetățienescă, în inimă sia-cărui fiu alături patrie. Pentru că, de-si st. d. deputat Al. Molnár, în discursul său de alătă-ieri a afirmat căcumă nu numai bani lipsesc pentru crescerea poporului, ci și alta ce, adică lucru, puteri și dispusețiuni energice — trebuie să observu, că totuși banii suntu factorele principale, căci fără bani nici nu se poate lucră și nici dispusețiuni energice nu se potu face.

Eu credu on. camera, că până cadu nu vom cultivă terenul instructiunii și crescerei publice, până nu vom generaliza cultură acestui teren, și pre cătu tempu vomu împărtasi la avantajele publice numai o naționalitate, pre cont'a celoru-lalte; declinu până cându în atitudinea confesionalitățiloru vomu vedé o icona înspăimatatoriu, cu unu cuventu, până cându nu vomu pune temeu pre crescere și cultură tuturor poporilor din tierra, și până cându nu ni vomu deschide ochii, că sa ne convingem, că atitudinea confesionalitățiloru nu este de felu pericolosa statului: până atunci acăstă crescere generală a poporului eu nu o vomu tineă asecurata, și până atunci vomu potă căpătă starea noastră financiară de astăzi pre măne, său prin împrumutu său prin urcarea unei său altei dări, dară — după mine, radicalmente nu-i vomu potă ajuta, și sublimă sentinția a ministrului de finanțe „să dăm statul ce e și a statului“, va remane o pădorintă. Pentru că, tienu nepossible crearea unei legi, prin care să se asecură acestu sublimu scopu, pentru că aceea potă aduce numai conștiință de detorintia ce are să se desvăluie în inimă sia-cărui cetățien; dară atare conștiinția se poate desvoltă numai prin crescere și cultura.

On. camera! Eu, condus de convicțiunea mea, declaru din capulu locului că, nu numai acceptu bugetul de baza pentru desbaterea speciale, nu numai votind singurăcele rubrici, ci spunu fără nici o rezerva, că astă votă și mai multu: de-si — cu privirea la întrebării sumelor preliminare, amu și face unele reflecții, pre cari inse le voi desfașura mai apoi.

On. camera! Cu privirea la revisiunea legei pentru instructiunea publică s'a disu forte multe, dară s'a disu — nu din acelu punctu de vedere, din care eu amu să vorbescu, că acăstă este punctul de vedere alături naționalităților și confesionalităților. Sciu on. camera, că amintirea acestui punct de vedere în acăstă camera este ceva-si nepopularu, că sa nu dicu odiosu; suntu inse delorintie, pre cari omulu trebuie să le implinească în ori și cari impregnări, și eu acăstă delorintia în acestu casu trebuie să o implinească cu atâtă mai verosu, pentru că spre acăstă me deobliga nu numai convicțiunea mea, ci și post'a mandantilor meu. Eu credu adică că delorintia mea de reprezentante aduce cu sine, că plecare și dorintia ce amu observat la o parte a poporului, să le spunu onor. camere și credu că mai bine 'mi implinească delorintia prin interpretarea decât prin retacerea similiamentelor poporului. Si eu punu mare pondură pre revisiunea legei pentru instructiunea publică, și recunoscu necesitatea ei, pentru că să se spargă în fine paretele ce despărte scările comunale de cele confesionali. Căci în ultimă analiza, scopul ameliorii este crescerea poporului. De către vremu deci să promovăm acăstă crescere, apoi nu este ratiunalu că să facem dispusețiuni prin cari acesti doi factori să despartă și se instrâna unul de altul, ci din contra, se cuvine că să-i impunămu. Cum stămu astăzi cu scările confesionali, — aceea scim din reportul lui ministru, subternutu dietei. De altminterea, în teoria principiului scările comunale e corectă, în teoria și aceea e corectă, că sciulă sa nu aibă nimică comună cu religiunea. În patria noastră inse, unde suntu mai multe religiuni și na-

ționalități acăstă teoria — după mine, nu se poate practisa, său de către ea în parte se poate, că totuși nu va promova de felu crescerea poporului. Căci în patria noastră cea mai mare parte a confesionalor, nu se va potă emancipa de acea seculară preocupă, după carea între religiune și instrucție există o legătură strinsă. De către luăm deci în considerație referințele patriei noastre, vedem că la noi amintită teoria numai cu sacrificarea crescerei și culturei generali se poate aplică.

Să vedem deci, în ce proporție stau proprietatea scările confesionali față de cele comunale. Din reportul ministerial rezultă că, în 1871 au fostu 751 de scările comunale și 13,545 confesionali. Numerul scările comunale deci este abia 6 procente din numărul totalu alături scările din Ungaria. Din acăstă urmă, că până 6% se împartăiesc la ajutoriul de stat, și la acea inspecție a statului ce dispune legea pentru scările poporali. Să cumă este astă, se vede și din acea parte a reportului, care nu specifică ajutoriile de stat, acordate scările. Pentru ajutorarea celoru 108 de scările com. s'a întrebării 163,221 fl. pre căndu ajutorarea invetigatorilor dela totu scările confesionali s'a întrebării totu în acelu anu 19,780 fl.

On. camera! Cumă pre lângă ajutorare că acăstă scările poporale nu potu prosperă, aceea nu este de lipsă să o mai spunu. Dara potă ca să dice cine-va, că propriamente nici nu se cuvine să ajutoră scările confesionali, de orice prin ajutorarea loru din partea statului săru vătăma autonomia confesionalităților. Eu nu potu să cu totul de acăstă parere, pentru că autonomia confesionalităților numai atunci săru vătăma, de către statulu întru totu aru dispune de aceste scările; de către statulu aru devenită pre invetigatorii și de către din aceste scările săru intentionă a se scăde datinele religioase și limbă maternă a respectivilor. Nu se vătăma inse de felu autonomia de către statul ajutora scările confesionali, pre cari respectivele confesionalități nu le potu sustine ele inse-si cu propriile loru poteri. De asemenea nu se vătăma autonomia, de către guvernul aru face dispusețiuni ca autoritățile politice în sferă loru de activitate să sprinăscă scările confesionali pentru că scim, căcumă autoritățile confesionali n'au potere execuțivă.

Se contemplă acăstă cestiu după experiența vietiei practice. Cum stămu cu scările confesionali? Cu vai și smară. Ele suntu lasate cu totul pre sine, fără că statul său municipiile să le sprinăscă în care-va privirea, fără că poterea executiva să li intindă mâna de ajutoriu pentru prosperarea loru. În daru autoritățile confesionali emit ordinationi și facu dispusețiuni pentru repărarea scările, suplinirea defectelor, și pentru scădere lefelor invetigatorilor, căci ele n'au poterea de a face că acese să se execute, căci autoritățile politice în locu de ajutoriu, li respondu că: ele n'au nimică de a face cu scările conf. Dara nu ca năli se da ajutoriu, că municipiile li punu pedechechișu! Au dōra nu este aceea pedeche, căndu din bugetul comunităților se sterge preliminariu facutu pentru scăla? Apoi — repetăiesc, autoritățile confesionali nu suntu astă-feliu organizate, pentru că ele iosași se potă aruncă și scăde dările nevoie. Si în acăstă privire mi iau voia a me provocă la unu pasajul din discursul de alătă-eri alături d. deputat Ant. Csengery. Dsea a disu adeca, căcumă delorintia de a cresce copiii în primă linie este a parintilor după acăstă inse a bisericiei și a comunei. Trebuie deci să impunem loru delorintia de a luă în bugetul loru și bugetul scările, că și ori care alta cauza administrative, respăndirea luminei spirituale în tocmai că și iluminarea strădelor.

Să-mi permă on. camera să indreptă la acestu locu o întrebare către ea insă-si și către d. ministru, întrebarea că: consemnu ore cu parerea st. d. deputat? De către — dă, atunci marturisescu că nu pricpeu, cum potă să se intempe ca în — totuția astă dicendo comitatele să nu permită luarea cheltuielilor scolari în bugetele comunale, din cauza că scările suntu de caracter confesional? Apoi acăstă opreala este de mare dauna; pentru că prin dări năve și diferențe de cele publice comunei se instrâna poporul de scopul acestu dări adică de crescerea religioasă; dară acăstă eu credu că nu potă să fia întru interesul statului; căci este unu vechiu aderere, că religiunea este fundamentul societății omenesci.

Asia suntem, on. camera, să cu cestiu în velimentul obligatoriu. Antistii comunali, pretorii și în multe casuri nici inspectorii de scările nu punu multu pondură pre invetimentul obligatoriu, în scările confesionali; căci autoritățile confesionali, precum de repetate ori observai, neavându potere execuțivă, potemă dice că, scările conf. suntu lasate în mila lui Dieu său cu alte cuvinte, ele depindu dela bona-vointă și zelul notariului și judeului communal, precum vedemă acăstă pre fia-care di dia esperintia.

On. camera! Aici vorbescu cu deosebire de acele comone, în cari toti locuitorii suntu de o cestiu. Să totu-si, în acestea nu prosperă scările conf. de către nu le cauta și sprinăscă antistii comunale. Ce se dicu apoi despre acele în cari locuitorii suntu de diferențe confesiuni? Aci, trebuie să me provocă la §-lu 25 din art. de lege 38 1868, care dice că: „acolo, unde comună și pâna acumă — fără diferență de confesiune — a sustinut scările, se lasă în libera voia, a continuă usul de pâna acum.“ Ce urmă din acăstă dispusețiune permisiva a legilor? Astă-feliu ca cele ce remânu confesionali, se suprimă totalmente. Dreptă dovedă, me provocă la unu casu concretu. Să înțelegu de tocmai în Aradu, naintea intrării în vietia a legei pentru instructiunea publică, totu scările suntu susținute din avereia și venitul comună alături orasului. După introducerea legei scările suntu decretate de comunale; locuitorii de confesiunea gr. or. nău vrutu să-si facă scările comunale. Consecintă a fostu aceea, că 3/4 din locuitorii orasului consumă totu venitul comună alături orasului, pentru scările loru, căci 1/4 parte nu se bucură de nici unu venit de-si suntu compoșessori cu cele 3/4 pre avereia orasului; consecintă este aceea, că pre căndu orasul pre semă scările gr. or. preste totu a accordat 3000 fl. pentru scările comunale suntu 28000 fl. preliminate din avereia comună a orasului! Să acăstă pentru aceea, pentru că români gr. or. nău vrutu să-si strângă scările în comunale, din cauza că nu-si vedu asecurata limbă maternă a respectivilor. Pră naturalu, după ce intrădeveru, este unu mare defectu alături legei concernante ca pentru casu cându scările confesionali se prefacă în comunale, nu se da nici cătă garantie, căcumă în ele se voru susține usurile religioase și limbă locuitorilor și că la acele se voru aplică invetigatorii de naționalitatea concernante. Căci de către legea aru fi providută acăstă, de-si nu totu, dară cele mai multe scările aru fi astăzi comunale. (Va urmă.)

Concursu.

Pentru ocuparea vacantei parochii gr. or. Mikó-Uifală și filia Bakszad constatator din 242 familii, în protopresbiteratul Heghigului — se scrie prin acăstă concursu pâna în 4 Apriliu a. c.

Emolumentele suntu:

1. Dela 213 familii căte o ferdela cucuruza său secara, și căte o ferdela ovesu.
2. Dela 21 familii căte o ferdela cucuruza.
3. Dela 8 familii căte 20 xr.
4. Stolă de la deosebitele funcționi preotesci.
5. Casa parochială, grajd și siura.
6. Usufruitorarea cimitirului și
7. Usufruitorarea unui agru în marime de siese ferdele.

Acăstă parochie s'a aflată de comisiunea ambulantă ca are unu venit anualu de 450 fl. v. a. Doritorii de a ocupa acăstă parochie de cl. a III-a suntu invitați a-si tramite concursele instruite în inteleșul Statutului organic pâna la terminul de mai susu la subscrисu, recerendu-li-se totuodata că sa cunoște binisioru limbă magara și în diu'a de alegere sa se presentedie poporului în biserică.

In contilegere cu comitetul parochiale Előpátek în 4 Martiu 1873.

Ivanu Moga Adm. prot.

Oleu de Matrice

său în contră matricei (recelei).

Subscrissu aduce la cunoștință O. P., căcumă oleul amintită avendu pâna acumă succesul cătă mai eminentu, și ne mai auditu, sia matricei (răcială) cătu de învecită, efectul e sigur; una sticla de 1 lotu din preuna cu instructiunea costa 1 fl. v. a. comandele se facu la subscrissu în Blasius.

B. Fülep.